

Сердечний Артем Борисович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Донецького державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник: Крушеницький Андрій
Володимирович, викладач кафедри
кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНО-ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ

На сьогодні, в епоху стрімкого розвитку технологій, досить важко знайти особу, яка б зовсім не користувалася б жодним з сучасних цифрових винаходів. За деякими оцінками, 92% населення України володіє мобільними телефонами, а 41% – смартфонами [1]. Під час нещодавнього дослідження, проведеного у Великій Британії, було встановлено, що люди щодня в середньому витрачають 2 години 28 хвилин на свої смартфони (і цей показник підвищується до 3 годин 14 хвилин у віковій групі від 18 до 24 років). Крім того, дослідження також встановило, що смартфони перевіряють кожні 12 хвилин у години неспання, вони становлять найважливіші пристрої для доступу до Інтернету для 72% дорослих, а 71% ніколи не вимикає своїх смартфонів [2]. Втім, не усі верстви населення використовують цифрові прилади для розваг або постійного контакту з близькими. Досить велика кількість злочинів сьогодення було втілено за допомогою засобів мобільного зв'язку, які слугували інструментом зв'язку між посібниками, приладом дистанційного керування та надання вказівок ієрархічним ланкам злочинної організації або інформування про місце-схованку наркотичних речовин шляхом повідомлення. Саме тому, процесуальне регулювання оформлення та взаємодії із зазначеними засобами впливу на втілення злочину під час досудового розслідування має бути прогресивним та відповідним до викликів сучасності.

Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містять дані про обставини, що мають значення для кримінального провадження [3]. Електронні дані, які відправлені та отримані з використанням кваліфікованої електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки, не можуть бути позбавлені юридичної сили і можливості розглядатися як доказ у судових справах виключно на тій підставі, що вони мають електронну форму, якщо такі дані відповідають вимогам до кваліфікованої електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки [4].

Досліджуючи електронні докази, особливо в формі електронних документів, існує значна кількість юридичних нюансів, яким слід приділяти увагу для того, щоб доказ було визнано допустимим.

Наприклад, електронний документ не може існувати без носія інформації. При цьому, мають значення, що ідентифікують ознаки носія інформації, які включають найменування типу, марки, моделі, індивідуального серійного номера і т.п. машинного носія, на якому записаний файл. Важливе значення при дослідженні електронних документів має проблема встановлення достовірності електронних доказів і забезпечення їх доказової сили. На сьогодні в процесуальному законодавстві не передбачені конкретні критерії достовірності електронних доказів.

Наразі на практиці склалися деякі правила забезпечення достовірності електронних доказів і пред'явлення їх в суді:

- якщо електронний документ містить в собі графічну або текстову інформацію, то роздруковується його паперова копія, яка оформлюється і завіряється уповноваженою особою; така копія долучається до справи і досліджується як звичайний письмовий документ;

- якщо операції, що документально підтверджуються електронним документом (електронний документ підписаний ЕЦП), а сторони не визнають надання послуг, що підтверджуються цим документом, то призначається комплексна експертиза, де економічна експертиза проводиться вже за даними щодо автентичності ЕЦП;

- якщо електронний документ являє собою сторінку в мережі Інтернет, то така сторінка за умови посилання роздруковується на папері, оформляється і завіряється як копія веб-сторінки при зверненні зацікавленої особи; завірений роздрук сторінки сайту долучається до справи та досліджується в процесі;

- якщо електронний документ несе в собі аудіо- або відеоінформацію, то, як правило, робиться копіювання таких файлів на окремий переносний електронний носій, який долучається до справи та досліджується за допомогою спеціальних технічних засобів [3].

Звертаючи увагу на останнє правило, де містяться рекомендації щодо копіювання файлів, хочемо наголосити на тому, що у випадку зберігання інформації на кількох електронних носіях кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа [5]. Зокрема, висновок Верховного Суду у справі № 751/6069/19 свідчить про те, що матеріальний носій – лише спосіб збереження інформації, який має значення, тільки коли електронний документ виступає доказом. Головною особливістю електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія. Один і той же електронний документ (відеозапис) може існувати на різних носіях. Всі ідентичні за своїм змістом примірники електронного документа можуть розглядатися як оригінали та відрзнятися один від одного тільки часом та датою створення. Верховний Суд підкреслив, що долучений слідчим до матеріалів провадження в якості речового доказу DVD-R-диск з відеозаписом обставин події був виготовлений у зв'язку із необхідністю надання інформації, яка має значення у кримінальному

провадженні, та є самостійним джерелом доказу, похідним від інформації, що зберігається на комп'ютері в електронному вигляді у вигляді файлів. Таким чином, записаний на оптичний диск – носій інформації, електронний файл у вигляді відеозапису є оригіналом (відображенням) електронного документа [6].

Станом на 2021 рік, джерелом електронних доказів можуть слугувати такі предмети, як: смарт колонки, ігрові консолі, іграшки, бодікамери, фітнес трекери, смарт годинники, смарт ТВ, транспортні засоби, банкомати, побутові пристрої та електронні карти доступу. Ми вважаємо, що наведений перелік джерел доказів не є вичерпним, більш того, хоча б один з зазначених об'єктів є предметом використання у побуті звичайного українця, який може застосувати його як для організації власного дозвілля, так і для скоєння кримінального правопорушення. Тому, на нашу думку, слід стежити та ретельно вивчати технологічні інновації, які здатні полегшувати скоєння злочинів. Так, фітнес трекери можуть допомогти встановити місцезнаходження особи у певний час, при цьому ці трекери мають значні недоліки в частині інформаційної безпеки. Американським військовим нещодавно було заборонено використовувати такі трекери. Також, Wifi іграшки також можуть використовуватись в якості доказу, як і смарт колонки. У Німеччині лялька на ім'я «Мій друг Кейла» була заборонена, тому що може використовуватись в якості пристрою для шпівонажу. Впливові групи у США подали об'єднану скаргу на такі іграшки до Федеральної Торгової Комісії, заявивши, що такі іграшки записують та зберігають приватні розмови малолітніх дітей без обмежень щодо зберігання, використання або розкриття персональних даних. Ігрові консолі – це фактично комп'ютерні телекомунікаційні пристрої, якщо вони підключені до Інтернету. Деякі ігри дозволяють людям зустрічатись у віртуальному світі, де вони мають уявну особу, яка називається Аватар. Спілкування відбувається у реальному часі і може проводитися де завгодно у світі. Такі онлайн-місця для зустрічі можуть використовувати як злочинці, так і терористи [3].

Тож, ми вважаємо доцільним своєчасне реагування правоохоронних органів на цифрові тенденції, які можуть слугувати засобом вчинення злочину шляхом своєчасного регулювання та оновлення нормативно-правових засад законодавчої бази. З огляду на сучасні тенденції цифрового розвитку та технологічний прогрес, який вже є частиною професійної та побутової діяльності людини, слід розуміти, що наявність електронних документів, як джерел значущої для досудового розслідування інформації є відображенням сьогодення. Станом на 2021 рік, ми вважаємо позитивний розвиток кримінально-процесуальної галузі у питанні допустимості електронних доказів. Це підтверджується висновками Верховного Суду, наявністю відповідних методичних рекомендацій, що свідчить про вже напрацьовану практичну складову взаємодії органів досудового розслідування з електронними носіями інформації та доказами, які можуть містити зазначені носії.

Список використаних джерел

1. Lionel Sujay Vailshery. Ukraine: electronic device usage. URL: <https://www.statista.com/statistics/362800/electronic-device-usage-ukraine/>.
2. A decade of digital dependency. URL: <https://www.ofcom.org.uk/about-ofcom/latest/features-and-news/decade-of-digital-dependency>.
3. Застосування електронних доказів під час розгляду справ, пов'язаних із корупцією, збірка навчальних матеріалів для тренінгу суддів. URL. <http://nsj.gov.ua/files/1581330611%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B8%202019.pdf>.
4. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. Дата оновлення: 14.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
5. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон від 22.05.2003 № 851-IV. Дата оновлення: 30.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
6. Постанова Верховного Суду № 751/6069/19 від 10.09.2021. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=91722819&red=100003ad3e2380c6111ec e3cbf7a26ca506213&d=5>.

Сом Карина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: *Чуприна Олена
Віталіївна*, професор кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат медичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОРОЖНЬО- ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД

Статистика показує, що за період з 1 по 14 листопада 2021 року у м. Києві було зафіксовано 1625 випадків дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), у яких травми отримало 83 людей, 6 – загинуло [1]. Цей показник дає нам зрозуміти, що ДТП являється однією з важливих проблем для суспільства. Небезпека, яка посягає на життя водія та пасажирів, зростає вдвічі, коли швидкість автомобіля на дорозі сягає 110 км/год. В динаміці травми, які отримані внаслідок ДТП, потерпілі особи можуть змінювати своє первинне положення, особливо це стосується перехрестно-бічних зіткнень транспортних засобів (далі – ТЗ), які рухаються. У цих випадках призначають комплексну експертизу, так як воно допомагає органам досудового